

Ομιλία της Προέδρου της Αδελφότητας των Παλουμπαίων Ευθυμίας Γκίνη που εκφωνήθηκε στην Εκκλησία του Αγ. Γεωργίου στις 22 Μαρτίου 2015

Αγαπητοί, κυρίες και κύριοι

Είμαστε και φέτος πιστοί στο Μαρτιάτικο ραντεβού μας για να θυμηθούμε και να τιμήσουμε τους τοπικούς Αγωνιστές που υπήρξαν ανάμεσα στους πρωταγωνιστές της Μεγάλης Επανάστασης του '21 και ξεκίνησαν απ' αυτό το χωριό στις 20 Μαρτίου για να κηρύξουν τον Αγώνα στην Ηραία. Σήμερα θ' αναφερθούμε και στους Αγώνες της επόμενης γενιάς των Παλουμπαίων και συντοπιτών μας, που αντιστάθηκαν στη Βαυαρική κηδεμονία το 1834 και έλαβαν εθελοντικά μέρος στην προσπάθεια της απελευθέρωσης της Θεσσαλίας και της Ηπείρου το 1854.

Ήρθε η ώρα να κινηθούμε και να ελευθερώσουμε την πατρίδα μας, τις γυναίκες και τα παιδιά μας, να κτίσουμε εκκλησίες όπου δεν μας αφήνουν οι Τούρκοι, να γίνουμε λεύθεροι και ευτυχισμένοι άνθρωποι και να μην είμαστε σκλάβοι των Τούρκων, τόνισε στη διακήρυξή του του Μπέτσι ο Δ. Πλαπούτας.

Για τους αγνούς αγωνιστές, κίνητρο και στόχος ήταν η ελεύθερη πατρίδα, η οποία θα περιλάμβανε στους κόλπους της όλους τους σκλαβωμένους Έλληνες – Πελοποννήσιους, Στερεοελλαδίτες, Θεσσαλούς, Ηπειρώτες, Μακεδόνες, Νησιώτες.

Όμως οι τοπικισμοί και η φιλαρχία κάποιων ομάδων, κυρίως των Φαναριωτών, οι οποίοι με το πλεονέκτημα που τους έδινε η καταγωγή και η μόρφωσή τους, συμπαρέσυραν κατά τις περιστάσεις πότε τους Νησιώτες, πότε τους Στερεοελλαδίτες οπλαρχηγούς, πότε τους Πελοποννήσιους προκρίτους, με αποτέλεσμα ο Αγώνας να ξεστρατίσει από τους αρχικούς του στόχους, από το τέλος του δεύτερου έτους να διασπασθεί η ενότητα των φορέων και να προκύψουν έριδες, διαφωνίες και συγκρούσεις.

Παράλληλα, οι ανάγκες του πολέμου – οικονομικές και διπλωματικές – άνοιξαν την κερκόπορτα στην ανάμιξη των ξένων, που για δικούς τους λόγους και για να εξυπηρετήσουν δικά τους συμφέροντα στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, διέυρυναν τη διάσπαση των Ελλήνων.

Δάνεια, φιλοευρωπαϊκά κόμματα, πρωτόκολλα και συνθήκες υπογραμμένες από τις τρεις δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) ως προστάτιδες δυνάμεις, οδήγησαν στη δημιουργία ενός πολύ μικρού Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους (3 Φεβρουαρίου 1830) υπό την κηδεμονία τους, περιορισμένου σε πολύ στενά σύνορα. Και, το οδυνηρότερο, στη δολοφονία του Μεγάλου

πολιτικού Ιωάννη Καποδίστρια, Κυβερνήτη τότε της Ελλάδας. Και αντί των φιλελεύθερων και δημοκρατικών συνταγμάτων που συνέτασαν οι Έλληνες από κοινού με το που ξεκίνησε ο Αγώνας και υπό την κλαγή των όπλων μέχρι το 1827, η χώρα οδηγήθηκε, μετά την επιλογή από τις Μεγάλες Δυνάμεις του 15χρονου πρίγκιπα της Βαυαρίας ως πρώτου βασιλιά της Ελλάδας, στο Ηγεμονικό Σύνταγμα του 1832, το οποίο ήταν απόλυτα μοναρχικό και δεν έδινε στους Έλληνες κανένα δικαίωμα ελεύθερου πολίτη.

Η Κυβερνητική επιτροπή όρισε και απέστειλε στο Μόναχο το ναύαρχο Αν. Μιαούλη, το στρατηγό Κων/νο Μπότσαρη και το στρατηγό Δημ. Πλαπούτα να συνοδεύσουν τον ανήλικο Όθωνα στην Ελλάδα.

Γράφει ο Παν. Τζώρτζης, το 1961 στην Πελοποννησιακή Πρωτοχρονιά για τη μεγαλόπρεπη σκηνή της υποδοχής του νεαρού Όθωνα στο Ναύπλιο:

«Στ' αληθινά, αν σκεφτεί κανείς τη σκηνή αυτή, είναι σαν ν' αντικρίζει το σαρκασμό και την ειρωνεία της ιστορίας για τη δραματική μοίρα ενός λαού, που είχε με τους αγώνες του αναδείξει ήρωες και ημίθεους που παρέστεκαν με κατανυκτική συγκίνηση σε εκείνη τη σκηνή και υπέβαλαν γονυκλινείς τα σέβη τους σ' ένα δεκαπεντάχρονο παιδί, που είναι αμφίβολο εάν γνώριζε και από το χάρτη την Ελλάδα»

Τα παραπάνω εξέφραζαν μια πικρή πραγματικότητα που δεν άργησε να εκδηλωθεί. Οι Βαυαροί Αντιβασιλείς Άρμανσμπεργκ, Μάουερ και Άβελ, που κηδεμόνευαν τον ανήλικο Όθωνα, προσπάθησαν να οργανώσουν από την αρχή ένα καινούριο κράτος αυστηρά στα πρότυπα του Βαυαρικού σε όλους τους τομείς της διοίκησης. Και όλα αυτά σε μια χώρα με εντελώς διαφορετικό ιστορικό παρελθόν, διαφορετική νοοτροπία, θρησκεία και γλώσσα, ρημαγμένη από 400 χρόνια σκλαβιάς και 10 χρόνια πολέμου. Και σ' ένα λαό που παρά τους αγώνες και τις θυσίες του, δεν ένιωθε δικαιωμένος, αφού ένα μικρό μόνο μέρος της πατρίδας του ελευθερώθηκε και ο ελληνισμός έμεινε κομμένος στα τρία: Στον απελευθερωμένο από την Επανάσταση, στον αλύτρωτο και στον διασκορπισμένο σ' ολόκληρη την Ευρώπη και αλλού.

Η Θεσσαλία, η Ήπειρος, η Μακεδονία, η Κρήτη, τα Δωδεκάνησα, τα Επτάνησα έμειναν έξω από τα σύνορα του νέου Ελληνικού Κράτους και θα απαιτούνταν πάνω από 100 χρόνια ακόμα και πολλές θυσίες για να ολοκληρωθεί η απολύτρωση όλων των σκλαβωμένων Ελλήνων. Παράλληλα, ο παραγκωνισμός, η περιφρόνηση και η σκληρή στάση των Βαυαυρών απέναντι στους ήρωες Αγωνιστές επέτεινε ακόμα περισσότερο την απογοήτευση και την οργή τους, καθώς συνειδητοποιούσαν ότι ο στόχος της απελευθέρωσης δεν ολοκληρώθηκε και από το γεγονός ότι η Οθωμανική κυριαρχία αντικαταστάθηκε, ως ένα σημείο, από την Ευρωπαϊκή κηδεμονία, επικυρωμένη μάλιστα με επίσημη συνθήκη.

Έτσι, πολύ σύντομα μετά την εγκατάσταση των Βαυαρών στην Ελλάδα και τη στελέχωση όλων των δομών του νέου Ελληνικού Κράτους από Βαυαρούς, Φαναριώτες, νησιώτες και Έλληνες από το εξωτερικό εξέφρασαν δυσφορία και μεγάλη απογοήτευση. Μαζί με τον Όθωνα και τους αυλικούς ήρθαν στην Ελλάδα 3000 Βαυαροί στρατιώτες, μεγάλος αριθμός αξιωματικών και αξιωματούχων, υπάλληλοι, τεχνικοί. Ακόμα και γκιλοτίνα έφεραν μαζί τους οι Βαυαροί για να κατατομούν τους ανυπάκουους. Οι Πελοποννήσιοι κυρίως αγωνιστές, που σήκωσαν το μεγαλύτερο βάρος του Αγώνα και ο τρόπος τους υπέστη τις μεγαλύτερες καταστροφές, αγνοήθηκαν, περιφρονήθηκαν και συκοφαντήθηκαν από τους Νησιώτες και Στερεοελλαδίτες, ακόμα και από Πελοποννήσιους προκρίτους, πρώην συναγωνιστές τους στον Αγώνα. Κατηγορήθηκαν ως υπονομευτές του καθεστώτος της Βαυαροκρατίας, ίσως γιατί έμειναν πιστοί στη μνήμη του Καποδίστρια, με αποτέλεσμα να βρεθούν στη φυλακή ο Κολοκοτρώνης και ο Πλαπούτας και να καταδικαστούν σε θάνατο.

Ήταν λοιπόν φυσικό να εκδηλωθεί η αντίδραση και αντίσταση κατά της Αντιβασιλείας στην Πελοπόννησο, και συγκεκριμένα στη Μεσσηνία και τη Γορτυνία, και ειδικότερα στα σύνορα των δύο περιοχών.

Το καλοκαίρι του 1834 η ευρύτερη περιοχή της Τριφυλλίας, γενέτειρα του μεγάλου κλέφτη Κόλια Πλαπούτα, με στέρες φιλίες των παιδιών και των εγγονών του με φημισμένους αγωνιστές της Επανάστασης του '21, έγινε το κέντρο αντίδρασης των Μεσσηνίων και Γορτύνιων στην άδικη φυλάκιση και καταδίκη των Πλαπούτα και Κολοκοτρώνη, στην περιφρόνηση των Αγωνιστών, στα αντιλαϊκά νομοθετήματα των Βαυαρών και στην ξενοκρατία. Τον Αύγουστο ξέσπασε επανάσταση με επίκεντρο της Γορτυνίας του Παλούμπα και τα γύρω χωριά και της Μεσσηνίας την περιοχή της Τριφυλλίας. Η επανάσταση καταγράφηκε ως «Πελοποννησιακή Επανάσταση», ή περιφρονητικά «Βλαχοεπανάσταση».

Αρχηγοί της ήσαν οι Παλουμπαίοι Κόλιας και Μήτρος Πλαπούτας, παιδιά του Γιωργάκη Πλαπούτα που έχασε τη ζωή του στη μάχη του Λάλα, 13 χρόνια νωρίτερα. Οι επαναστάτες, αφού στρατολόγησαν 200 άντρες, Παλουμπαίους, συντοπίτες και Ηραιάτες, κήρυξαν την επανάσταση στην Ηραία (στην Τσούκα), όπως είχαν κάνει λίγα χρόνια πριν για την έναρξη της Επανάστασης ο πατέρας και ο θείος τους.

Στη Μεσσηνία πρωτεργάτες ήσαν η θρυλική μορφή του Αγώνα ο Γερο-Μητροπέτροβας από τη Γαράτζα, ο Γιαννάκης Γκριτζαλης από το Ψάρι Μεσσηνίας, από οικογένεια μεγάλων Αγωνιστών, με αριστείο ανδρείας για την προσφορά του στον Αγώνα, ο Νικήτας Ζερμπίνης, ανηψιός του Κολοκοτρώνη, ο Αναστάσιος Τζαμαλής, ο Ασημάκης Σεργόπουλος από τη Δημητσάνα και άλλοι, όλοι φίλοι, συμπολεμιστές και συγγενείς των Πλαπουταίων και των Κολοκοτρωναίων.

Οι επαναστάτες, αφού συγκέντρωσαν στρατό, ενημέρωσαν με προκηρύξεις τους πληθυσμούς της περιοχής για τα αιτήματα του κινήματός τους: Να διαλυθεί η Αντιβασιλεία, ν' αναλάβει την

εξουσία ο βασιλιάς, ν' αποφυλακιστούν ο Κολοκοτρώνης κι ο Πλαπούτας και να μην αλλάξει το θρήσκευμα της Ελλάδας – υπήρχαν διάχυτες φήμες ότι οι Καθολικοί Βαυαροί θα επέβαλαν στους Έλληνες το δικό τους δόγμα.

Πολύ σύντομα και παρά την άμεση επίθεση από τα τοπικά φιλοκυβερνητικά στρατεύματα, η εξέργερση εξαπλώθηκε μέχρι τον κάμπο της Μεσσηνίας, κατελήφθηκαν η Κυπαρισσία - Ανδρούσα και οι μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής – Καρύταινα, Μεγαλόπολη, Ανδρίτσαινα, Ζάτουνα και κάποιες ομάδες προωθούνταν με στόχο την Τρίπολη.

Όταν η κυβέρνηση συνειδητοποίησε ότι ολόκληρες περιοχές προσχωρούσαν στους επαναστάτες και οι επιχειρήσεις τους επεκτείνονταν, έλαβε εναντίον τους πολύ σκληρά μέτρα. Κήρυξε στρατιωτικό νόμο, έδωσε αμνηστία στους Μανιάτες, οι οποίοι είχαν επαναστατήσει νωρίτερα για δικούς τους λόγους, πρότεινε προαγωγή όλων των οπλαρχηγών της Στερεάς Ελλάδας για να απομονώσει τους Πελοποννησίους και φυλάκισε πολλούς συγγενείς των Πλαπούτα και Κολοκοτρώνη. Εναντίον δε των επαναστατών κήρυξε ολόκληρη εκστρατεία με τεράστια – τηρουμένων των αναλογιών – στρατιωτική δύναμη πεζικού και ιππικού, Βαυαρών και μισθοφόρων και με αρχηγούς διακεκριμένους πρώην αγωνιστές (Κανέλλο Δελληγιάννη, Γρίβα, Γιατράκο, Κατσάκο, κλπ) και με Βαυαρούς αξιωματικούς.

Παράλληλα οι φιλοβαυαρικές και κυβερνητικές εφημερίδες της εποχής (Αθηνά – Σωτήρ – Εποχή) εξαπέλυσαν περιφρονητικό και συκοφαντικό πόλεμο με μειοτικούς χαρακτηρισμούς για τους αρχηγούς και την επανάσταση: «γένημα ανοήτων παιδιών», «Ρωσόφιλοι και Ναπαίοι», «αρχηγοί της πλέον ανοήτου αποστασίας», «εχθροί της πατρίδος», «επεισόδιο παιδαρίων».

Όμως εναντίον αυτής της «πλέον ανοήτου αποστασίας» εκινήθη ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός και σχεδόν όλος ο στρατός, στον οποίο όπως ήταν επόμενο δεν άντεξε η δραματικά ελάχιστη στρατιωτική δύναμη των επαναστατών (500 στρατιώτες εναντίον 7000 και ισχυρού ιππικού). Έτσι μετά μια σύγκρουση των αντιμαχόμενων στο χωριό Σούλου κοντά στη Μεγαλόπολη οι επαναστάτες διαλύθηκαν και οι αρχηγοί τους ή συνελήφθηκαν ή παραδόθηκαν. Τα Πλαπουτόπουλα, Κόλιας και Μήτρος, κατέφυγαν στο Παλιόκαστρο όπου τους φρόντιζαν οι συμπολεμιστές τους Παλουμπαίοι Μαστρογιώργης (Αργυρόπουλος), Παρασκευάς Ηλιόπουλος και άλλοι και στη συνέχεια παραδόθηκαν στη Ζάτουνα και δικάστηκαν στην Πύλο.

Κατά τη διάρκεια της δίκης οι Δεληγιανναίοι και ο Κωλέτης χρησιμοποίησαν κάθε μέσο για να πετύχουν την καταδίκη τους, αλλά η θετική υπέρ αυτών παρέμβαση του Ζαΐμη συνετέλεσε σε ποινή φυλάκισης 15 χρόνων. Φυλακίστηκαν στο Νιόκαστρο, απ' όπου δραπέτευσαν και μετά από νέα σύλληψή τους μεταφέρθηκαν στις φυλακές του Ναυπλίου, όπου ήδη κρατούνταν καταδικασμένοι σε θάνατο ο θείος τους Δημητράκης Πλαπούτας και ο Κολοκοτρώνης.

Στο μεταξύ, μετά τη διάλυση των επαναστατικών σωμάτων στη Γορτυνία, οι φιλοκυβερνητικοί Αναγνώστης Κανελλόπουλος και Νικήτας Φλέσσας από την Ανδρίτσεινα εισέβαλαν στου Παλούμπα, κατέλαβαν τα Πλαπουταίικα σπίτια και κακοποίησαν και ταπεινώσαν πολλούς Παλουμπαίους.

Όσον αφορά στους άλλους αρχηγούς της επανάστασης, κάποιοι καταδικάστηκαν σε πολυετή φυλάκιση και άλλοι σε θάνατο. Ο Θρυλικός υπερήλικας – κοντά στα 90 – Μητροπέτροβας καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά η ποινή του, λόγω ηλικίας, δεν εκτελέστηκε. Στους αδελφούς Πλαπούτα εδόθη χάρη από το βασιλιά Όθωνα, όταν αυτός ενηλικιώθη, μετά από παράκληση της μητέρας τους Ελένης, χήρας του Γιωργάκη Πλαπούτα. Ο Αναστάσιος Τζαμαλής και ο Γιαννάκης Γκρίτζαλης καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν αυθημερόν. Πηγές αναφέρουν ότι ο Γιαννάκης Γκρίτζαλης, γενναίος και αγνός αγωνιστής του '21, αντιμετώπισε το εκτελεστικό απόσπασμα ψύχραιμος φωνάζοντας στους παρευρισκόμενους «Άδικα πεθαίνω – δεν πήγαινα εναντίον του θρόνου – επήγαινα για τα δικαιώματα των Ελλήνων».

Αλλά ο Γιαννάκης Γκρίτζαλης, που «έδωκε τη ζωή του για τα δικαιώματα των Ελλήνων», δεν πέθανε άδικα, γιατί 20 χρόνια αργότερα οι φίλοι και συναγωνιστές του Πλαπουταίοι, ο Κόλιας και ο Κωνσταντίνος, μεσήλικες πλέον, ξαναπήραν τα όπλα για να ελευθερώσουν τους αλύτρωτους αδελφούς τους Θεσσαλούς και ο Γιωργίκος Πλαπούτας, γιος του Στρατηγού Δημητράκη Πλαπούτα, τους Ηπειρώτες.

Όταν το 1854 η Τουρκία ενεπλάκη σε πόλεμο με τη Ρωσία και η Αγγλία με τη Γαλλία τάχτηκαν με το μέρος της Τουρκίας, οι Έλληνες θεώρησαν ότι τους δινόταν η ευκαιρία να ελευθερώσουν τον Ελληνισμό που βρισκόταν πίσω από τα βόρεια σύνορά τους και να προσαρτήσουν τη Θεσσαλία και την Ήπειρο. Επεκράτησε μεγάλος ενθουσιασμός και μεγάλη κινητοποίηση εθελοντών απ' όλα τα μέρη όπου ζούσαν Έλληνες, ελεύθεροι και μη, και σ' αυτήν την επιχείρηση ήσαν όλοι αλληλέγγυοι, ο βασιλιάς, η κυβέρνηση και ο λαός, ενώ παράλληλα οι εφημερίδες προπαγάνδιζαν και παρότρυναν τους πάντες σε ιερό πόλεμο. Κάποιες συνετές γωνές που μιλούσαν για κινδύνους, για διπλωματικές επιπλοκές, για ελλιπή προετοιμασία, πνίγονταν από τον ενθουσιασμό του λαού και των εθελοντών και δεν εισακούονταν.

Έτσι προς το τέλος του χειμώνα του 1854, μαζί με τις πολλές ομάδες εθελοντών που άρχισαν να μπαίνουν στο έδαφος της Θεσσαλίας ήταν και η ομάδα του Κωνσταντίνου και Κόλια Πλαπούτα, αποτελούμενη από Παλουμπαίους, κοντοχωριανούς, Ηραιάτες, Γορτύνιους γενικότερα και άλλους από τις γύρω περιοχές, 200 περίπου τον αριθμό, οι οποίοι στην πορεία μέχρι την Αθήνα ξεπέρασαν τους 300. Όλοι αυτοί αποτέλεσαν το «σώμα των Αρκάδων», ή τους «300 του Κωνσταντίνου Πλαπούτα».

«Το σώμα του Κων/νου Πλαπούτα ήταν καλώς οπλισμένον και εις άκρον ενθουσιασμένον, διακρινόμενον δια την ευπείθειαν και την ζωτικότητα του», έγραφε η εφημερίδα της εποχής

«Αιών». Μπήκε λοιπόν στην Τουρκοκρατούμενη ακόμα Θεσσαλία και προωθήθηκε μέχρι την Καλαμπάκα, όπου έλαβε μέρος σε μεγάλη μάχη, υπό τον Γενικό αρχηγό Στρατηγό Χατζηπέτρο, η οποία έληξε με πολύ σημαντική νίκη των Ελληνικών στρατευμάτων.

Όμως πολύ σύντομα οι Γάλλοι και οι Άγγλοι αντέδρασαν και με τελεσίγραφο ζήτησαν αυστηρά την εκκένωση των περιοχών από τα Ελληνικά στρατεύματα, ενώ παράλληλα οι Γάλλοι κατέλαβαν τον Πειραιά και βομβάρδιζαν την Αθήνα.

Η αποχώρηση των Ελλήνων έγινε κάτω από μεγάλη απογοήτευση και πολύ δύσκολες συνθήκες: έλλειψη τροφής, άγνωστοι τόποι, συνεχείς επιθέσεις των Τούρκων, ασθένειες, τραυματισμοί. Πάντως το σώμα των Πλαπούταιων καταταλαιπωρημένο επέστρεψε στη Γορτυνία με ελάχιστες απώλειες. Είναι κρίμα που ο γραμματέας αυτής της εκστρατείας, Φίλιππος Δημόπουλος από τη Δημητσάνα, ο οποίος κρατούσε λεπτομερές ημερολόγιο, έχασε στην επιστροφή, σε αιφνιδιαστική επίθεση Τούρκων, το δισάκι του μαζί με αρκετές πληροφορίες και τον κατάλογο με τα ονόματα των Παλουμπαίων και των συντοπιτών μας. Αυτός που σίγουρα συμμετείχε σ' αυτήν την εκστρατεία ήταν ο Θανάσης Πανουριάς, στο οποίο έμεινε το παρατσούκλι Καλαμπάκας!

Αλλά και στην προσπάθεια απελευθέρωσης της Ηπείρου, του Παλούμπα έλαβε μέρος με το Γεωργίκο, το μοναχογιό του Στρατηγού Δημητράκη Πλαπούτα, του οποίου μάλιστα το φέρετρο, όταν πέθανε το 1894, καλύφθηκε με τη σημαία του εκστρατευτικού Γορτυνιακού Σώματος της Ηπείρου.

Τιμούμε λοιπόν σήμερα και αυτούς, τους λιγότερο γνωστούς νεότερους Πλαπούταιους και Παλουμπαίους, συντοπίτες Ηραίου, Γορτύνιους, Μεσσήνιους και όλους τους αγνούς Αγωνιστές που «πήγαιναν για τα δικαιώματα των Ελλήνων». Αυτούς που το σπόρο που έριξαν σ' οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας τον καλλιέργησαν οι επόμενες γενιές και θέρισαν τους καρπούς του. Η Βαυαροκρατία καταργήθηκε το 1862 με την έξωση του βασιλιά Όθωνα. Η Θεσσαλία προσαρτήθηκε στο νέο Ελληνικό Κράτος το 1881 και η Ήπειρος ελευθερώθηκε το 1913.